

Montfoort, 10 oktober 1929

Beste vriend Jonker,

Al bijna twee weken geleden schreef ik u m'n laatste brief. En toen deze geschreven was, kon ik hem onmogelijk verzenden. Intussen ontving ik een paar dagen later en ook deze week alweer een brief van u, en tot heden bleef alles onbeantwoord. Waardoor? Wel, waardoor antwoordde de Heere Jezus niet, toen Hij zo dringende boodschap ontving van hen, die Hij liefhad? Omdat deze krankheid niet was tot de dood en toch *door* de dood, immers tot heerlijkheid Gods.

Omdat we met elkaar door de dood moeten, tot stinkende schepselen worden voor elkaar, ik en u, en u en ik, opdat de heerlijkheid Gods openbaar zou worden. Omdat ik met deze zaak eerst weer door de dood moest onder en voor de Heere en daarna kan ik weer schrijven. Zalig zijn de doden, die in den Heere sterven, van nu aan, dat is een goede dood. En nu ligt daar dat oude schrijven, 't ga toch in zee. Gaarne had ik 't meer in de dood gedoopt, in de liefdeszalving van Christus' bloed, maar 't ga, zoals 't is. 't Is me, alsof 't enigzins behoort tot wat voorbijging, tot 't oude, dat er én bij u én bij mij alweer andere dingen roerende zijn, doch laat 't maar meegaan.

En nu begin ik eerst met uw voorlaatste brief en dan denk ik weer: wat is schrijven toch een ellendig ding, want we begrijpen elkaar zo glad verkeerd. Ik schijn uw schrijven soms precies op de kop te

lezen en u het mijne, want als ik in uw brief lees: 'Maar in dezelfde zin, dat nu Jonker geheel niet in de lijn was, waarin hij behoorde te wezen.' En even later: 'Uw schrijven deed mij ook hieraan denken, dat u mij in gedachten reeds zag in dienstbaarheid om zulks in ditzelfde verband te *moeten* doen, daar er anders geen enigheid des Geestes enzovoort zou kunnen zijn dan door die handeling, namelijk ds. Paauwe te gehoorzamen.'

Och, toen ik bij vernieuwing Efeze 4 las, zonder uw aanwijzen (want het trof me, dat we beiden daarbij en daarin werden stilgehouden) kwam me met kracht juist vers 1 zo voor: 'Zo bid ik u dan, ik, de *gevangene* in den Heere.' En verder Efeze 6:20. 'Waarover ik een gezant ben in een keten.' En *u* vindt overal ds. Koster. Ben ik dan daarin zo blind, menende daarin gestorven te zijn en 't niet te zijn. Menende, dat 't niet gaat om mij, nog gaan moet om mij, niets om mij, niets voor mij, niets door mij, niets tot mij en toch mezelf naar voren dringende. O, dat kan, want arglistig is het hart, meer dan enig ding, dodelijk is het. En dat is zo, voorzover de beroerselen en roerselen des vleses zo menigvuldig zijn. Als maden en wormen krioelen ze in dat lijk van het lichaam der zonde en des doods. Maar zijn ze niet ontdekt, niet gedood in ontdekking en belijdenis en bewening? Want ook dat kan. Een ziel gedood in de wedergeboorte heeft zo nodig nu ook gedood te worden in ontdekking en belijdenis en bewening en vernieuwde vergeving en haten en vluchten. Heb ik dan toch het eigene gekoesterd, getroond en gekroond in m'n brieven? God weet het.

Maar ik herhaal, vriend Jonker, niets om mij, niets gaat om mij, om mij hoeft ge niet te schrijven. Niet om die dode, eigenlievende, gedode dwaas, die voor een twintig jaar al begraven is. Die stinkende ellendeling hoeft het graf niet meer uit. Alles om Christus is me dierbaar, maar alles om mezelf is me gehaat. Zou ik u niet kunnen liefhebben en vasthouden en toch in de Heere vrijlaten dwars door de zonde heen? Wel, al begint u op me te schelden, me te lasteren (zeg niet, dat kan niet; met allerteerste vrienden heb ik 't ondervonden. En zal ik het ondervinden, ik met u en u met mij,

tenzij soevereine genade bewaart en vasthoudt) dan zou ik moeten zeggen in de Geest: hoewel ik meer beminnend, minder bemind wordt en zo ook voor u omgekeerd.

Zou u dat verwonderen, als ik u, en zou 't mij verwonderen als gij mij begint verdacht te maken, zwart maken enzovoort.

Mij niet van u. U ziet, ik heb geen hoge gedachten van uw persoon, heb ze dan ook niet van mij. Blijft u me niet dezelfde naar de geest, hoe ook 't vlees zich in bochten kromt. Heus, dan is in zeker opzicht alles me hetzelfde wat u doet, voorzover het mij betreft. Maar ik zoek niet mezelf, maar u en dan kan ik desnoods ijveren tegen ds. Paauwe en tegen een ligging, enzovoort. Maar ik laat daar van af, om geen schijn te verwekken. Het is gewoonlijk maar een eigenliefde en gebrek aan liefde, wanneer we zo verdraagzaam ons aanstellen. Hadden we liefde voor elkaars ziel, we zouden meer ijveren om elkaar. Doch omdat de kracht van het eigen vaak zo sterk is, zijn we zo zwak in het waarschuwen.

Maar om nog een weinig op ons vroeger onderwerp terug te komen, dacht u werkelijk, dat ik u op de een of andere wijze in het oude krakende, brekende schip terug zou willen brengen? Blijft maar stil in de reddingsboot en zoek daar de zaak uit te leven en zonder ergernis te geven, ook de zwakken en dat ziet inzonderheid op uw zondagsbezoeken. Want dat is de zaak. Uitleven wat ontvangen is, dan hindert het niemendal waar ge zijt. Want daar is geen plaats, geen overheid, geen macht, geen wet, die 't geloof, werkend door de liefde, in z'n uitleven verhinderen kan. Wat zou toch de wereld? Dat wordt door niets belet. Door geen leeuwenkuil voor Daniël, door geen koning, geen honderden ovens voor de jongelingen, door geen kruis, schande, vervolging. Och, wat toch synode, reglementen en duizend van die zaken meer, zouden die 't geloof en de liefde in de weg staan?! Heus, dat staat niets in de weg, dat gaat voor niets opzij, dat gaat door en vlucht niet en loopt niet weg. Maar ze hebben door 't geloof koninkrijken overwonnen, gerechtigheid geoefend, de beloftenissen verkregen, de muilen der leeuwen toegestopt enzovoort (Hebr. 11:33). Lees erbij: bespottingen

en geselingen geleden enzovoort.

Is dat niet duidelijk: 't geloof laat zich door niets verhinderen, leeft z'n leven uit zoals een vogel z'n lied uitzingt en heeft geen bezwaar. Wat vreë heeft elk, die Uwe wet bemint; zij zullen aan geen hinderpaal zich stoten. Geef acht, vers 33-35. Daar leeft de Kerk haar leven uit. Vers 36-38, daar is 't antwoord van de wereld. Zouden wij een kerk uit moeten om heiligmaking te beoefenen? Daar gaan we nergens voor uit, geen publiek huis van ontucht (al is 't in de Hervormde Kerk geestelijk wel veel erger). Wat ons uitwerpt, dat werpt ons uit, wij stoten ons aan geen hinderpaal, ook aan dat uitgaan niet.

Echter is het niet zo: wij redeneren maar wat in onze vroomheid. En nu krijgt Jonker weer een klap van me, dus wees gewaarschuwd. Ik vraag wel eens aan de doopouders, wanneer ze de vragen met 'ja' hebben beantwoord, of ze nu wel zouden kunnen zeggen wat ze eigenlijk ontkend en bevestigd hebben. En zo gaat 't ook onder ons met ons kerkelijk fatsoen en napapegaaien. Allen zijn 't eens met de Drie Formulieren en niet één op de honderd heeft ze gelezen. Allen willen de Dordtse Kerkorde en niet één op de honderd heeft ze ooit gezien. Allen zijn tegen de synode, en synodaal is zowat de oude lap voor de gereformeerde stier van eigenwillige godsdienst, en allen zijn tegen de reglementen. En wie weet nu eigenlijk hoe dat alles zowat in elkaar zit: napraten, nadoen, nalopen. Of enkelen, die onderzoeken, doch niet beoefenen, uitleven, geen praktijk der godzaligheid.

O, als we waarlijk eens aan 't uitleven begonnen, dan zouden er wonderen gebeuren en dan zouden we bemerken dat synode noch enige macht ter wereld een bezwaar zijn, doch alleen ons ongeloof en ons eigen ik. Doch wij, althans ik, beredeneren de zaak, beschouwen, zijn in dienstbaarheid en beloven onszelf en anderen vrijheid. Hoe noodzakelijkheid die ware vrijheid ook is, want waarheid is goed, en liefde is goed, maar ook: gij zult de waarheid verstaan en de waarheid zal u vrijmaken. Toen Izak Jakob en Ezau zegende, zegende hij door 't geloof in de kracht der liefde. Doch z'n ziel

was niet vrijgemaakt van z'n Ezau, om z'n lieveling te vloeken en de gehate te zegenen.

Toen ik in Friesland was, heb ik veel Ezau willen zegenen, heb ik eigen trouw en oprechtheid veel op de troon zoeken te krijgen, om in die weg de Hervormde Kerk te verlaten. Nooit heb ik het leraarsambt gezocht, noch die eer me genomen. Van een andere zijde heb ik nooit gezocht erin te blijven, integendeel: al twintig jaar een gaatje als een naald gezocht om eruit te komen. Doch ik zou kunnen zeggen: ik vermocht niet vanwege de hoogheid Gods in Zijn Woord, in Zijn Zoon, in Zijn Geest.

Wie verstaat iets van Hem, Die ook hierin zegt: 'En leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart.' Hoe heeft Hij dat God-menselijke leven uitgeleefd, onderworpen te midden van kerk, synagoge, tempel, godsdienst, inzettingen enzovoort. En Hij botste en Hij ging ermee in de dood, maar eeuwig nederbuigende zachtmoedigheid openbaart Hij. Denk u toch in: de Zone Gods onder dat schriftverdraaiende, rechtsverkrachtende enzovoort, enzovoort. En nu zijn wij veel te hoog en te vroom, om te doen wat voor de Zoon niet te laag was, en de discipelen gingen lopen waar de Zoon bleef. En wie kan iets begrijpen in onze dagen van die geloofsmensen die vol des Heiligen Geestes de zaak uitleefden: een Hanna vervuld van de Geest, die te midden van 't diep verderf in de godsdienst (Hofni en Pinehas, ontrouwe Eli enzovoort) onder God doorging en overal kon bukken, in welke weg Samuël de verlosser geboren werd.

Wie kan vatten de geest der apostelen, die mannen en vrouwen: Simeons, Anna's, Zachariassen, Elisabeths, weduwen (penningske) die onder alles doorgingen en dag noch *nacht* weken uit de tempel. Wie de apostelen, die bleven, die leden, die uitleefden, werden gesmaad, uitgeworpen en van voren de tempel uitgeworpen, van achteren inkwamen enzovoort, enzovoort. Die getrouwheid, die trouw is juist in 't diepst verval tot in de dood. Nu gaat Gods Woord open, nu behoeft men niets te doen als lezen, lezen, lezen. Die leest, die merke er maar op. Zalig is hij, die nu leest.

Ja, ik kan me goed begrijpen dat de mensen zeggen: 'Hij kan z'n standpunt goed verdedigen.' Maar ik kan ze niet doen zien en geloven dat ik dit nooit heb willen verstaan, dat ik niets verdedig, maar de gehele slag verloren heb. *Ik* heb de Schrift trachten te draaien en verdraaien naar mezelf toe om eruit te komen. Maar nu is het: 'De gevangene in den Heere.' Een gezant in een keten. Nu vermag ik niets anders, uit genade en zal niet twisten, noch m'n stem op de straat laten horen. Want u begrijpt 't wel, dat ook hierin 't vlees van de versmaadheid van Christus niet weten wil.

Daarom de volgende opmerking (en nu wilde ik, dat u de hand op m'n hart kon leggen): wordt in zeker opzicht een kind van God meer gesmaad door z'n blijven in de Hervormde Kerk. Ging ik eruit: 'k kwam in veler schatting naast, boven Fraanje, Paauwe enzovoort, de afgoden van de gereformeerde dood. Ja, helaas ook bij velen van Gods volk. Dáár is eer, achting te behalen bij velen op wier achting men tot op zekere hoogte prijs stelt, en heeft 't vlees een groter en hoger einde dan de eer bij Gods volk en de Geest groter droefheid als hun verachting.

En nu te blijven: aller uitvaagsel en afschrapsel. In de Hervormde Kerk bespot, verdacht, gescholden, in de vrije kerken een ontrouwe, voor de vrienden van Paauwe hetzelfde enzovoort. En was er lager bukken en toch ook hoger eer voor de kerk als in deze gangen. Psalm 69:9: 'Ik ben mijn broeders vreemd geworden en onbekend aan mijner moeders kinderen.' Psalm 31:12 en 13: 'Vanwege al mijn wederpartijders ben ik ook mijn naburen grotelijks tot een smaad geworden, en mijn bekenden tot een schrik; die mij op de straat zien, vlieden van mij weg. Ik ben uit het hart vergeten als een dode; ik ben geworden als een bedorven vat.' En verder Psalm 38:12; Psalm 88:9; Job 19:13 enzovoort.

Hoger eer!? Want ik klaag niet, dat verstaat ge wel; waardig geacht, waardig gekeurd. O ja, ik wil ieder desnoods wel raden: kom over. Ik zou u in deze weg, ja, gaarne willen overhalen tot de Hervormde Kerk. Doch opnieuw, niet om mijnentwil, niet om ds. Paauwe een vlieg af te vangen, wat ver, wat ver is dit alles hier verwijderd.

Doch een ieder, die met me om Christus' wil uit wil gaan om Zijn smaadheid te dragen, die, ja, door Gods volk gaarne veracht wil zijn om Christus, die met me dat kruis wil dragen, die volge me en wij samen Christus.

Dat heerlijke woord: 'Die achter Mij wil komen.' Doch daar haal ik niemand over, niet om mij, doch om uzelf om Christus' wil.

Hem alleen en allen met Hem, wie zou daar niet alles voor dragen, dulden, verliezen, lijden willen. In ons kerkelijk wereldje is dit van gewicht: wat zal Jonker doen, zal hij Paauwe kiezen, Koster kiezen, afgoden ijveren voor de een tegen de ander. Doch wie de wereld achter zich heeft, ook de wereld van Gods volk, die ziet niemand als Jezus alleen. Gevoelt u nu wel hoe gaarne ik u bij me heb (wat spreek ik me hier prachtig tegen met straks), ook kerkelijk. Maar, wij prediken niet onszelf, maar de Heere Jezus en onszelf, dat we uw dienaars zijn om Jezus' wil.

En gaat uw weg met de Heere anders, dan reis ik weer verder be-moedigd alleen en bid om de vrede voor Jeruzalem.

Uw tweede schrijven was me ook aangenaam, om al 't geen u me vertelde en ik dacht toen ik alles las: Honderd en meer van Gods volk in Bennekom, waarom hebben jullie daar samen ons arme Nederland niet bekeerd? En weer drie zielen tot 't licht. Gaarne zou ik een paar dagen beschikbaar hebben om wat te spreken, doch de wintercampagne is al begonnen, catechisaties, hier en in Jaarsveld, bezoeken, vergaderingen. 'k Zie de eerste weken geen gelegenheid. 'k Zal zien of ik binnenkort wat regelen kan en een paar dagen vrijmaken.

We maken het allen weer tamelijk wel. De bezwaren zijn in hoofd-zaak weer weggenomen en wat zou er kwaad zijn, zolang de Heere goed is.

Schaduwten trekken over m'n geest en ik zal niet trachten ze te verdrijven, maar zal eindigen. Veel genoot ik deze dagen uit Psalm 88:16a en Openbaring 22:20. Zo, dat voortdurend doodbraken en dat voortdurend wachten op de Heere Jezus. Daaruit zou de bron o zo gemakkelijk weer kunnen gaan vloeien. Zalige Zaligmaker,

Die volkomen zaligt.

Na allen hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw u liefhebbende vriend in Christus, ds. J.H. Koster

- BRIEF TWAALF -

Montfoort, 3 december 1929

M'n beste vriend Jonker,

Ja, uw geduld wordt wel op de proef gesteld, doch in Christus is een oneindige voorraad, dus dat is zo erg niet. Vandaag vroeg op zijnde, zal ik een briefje aan u beginnen, opdat u, hoe kort, ook enig bericht ontvangt. Want wat zullen in de richting Montfoort vele vraagtekens staan. Eén vraag: Zou het daar nu wezenlijk zo druk zijn? Antwoord: Welnee, druk is het er helemaal niet, zelfs niemandal te doen en in 't geestelijke ook zeer werkeloos soms. En opdat ik me toch geen verbeelding zou maken, dat *ik* in de zogenaamde drukke tijd nog wat te doen zou hebben, heeft de hand Gods me aangeraakt en lag ik (nu goed vier weken geleden) met aangezichtspijnen, m'n oude kwaal, te bed. Geheel in uw schuitje, slechts dat ik nog minder doen kon, geen gedachte denken, geen pen op het papier zetten.

Na een paar dagen was ik beter, toen weer dadelijk met volle kracht begonnen en daar ineens, daar waren ze weer. Totdat de Heere Zelf er een woordje met me over sprak, en pijnen en smarten me zoeter werden uit die milde, zachte, eeuwig genadige Vaderhand, dat ik geen behoefte meer had om ze ooit kwijt te raken. En in die zwakheid kwam de Heere met alle beloften van kracht en beloofde de pijnen weg te nemen. Moest Hizkia een klomp vijgen nemen, moest Naäman zich zeven keer wassen in de Jordaan, ik werd gewezen op dat boek dat m'n moeder me zond, net toen u bij me was en daarin stond onder 'Aangezichtspijnen' een alereenvoudigst middel, vaak baat brengend in de ergste gevallen,

namelijk 't hoofd om te draaien van de pijnkant af en rekken in tegengestelde richting. Och, wat is alles eenvoudig wat de Heere geeft. Toen ik dan m'n hoofd en hart van de pijn naar de Heere wendde, was, eenvoudig groot Godswonder, de pijn beter. Dat was van zaterdag op zondagnacht. Zondagmorgen kon ik toen zelf in eigen gemeente nog optreden uit Jesaja 9:1. Gisteren heb ik de eerste brief na m'n verjaardag aan m'n moeder in Vlaardingen geschreven en vandaag een briefje aan u. 't Hoofd is nog erg moe, doch alles is even goed met of zonder pijn. U ziet dus, dat u heus nog niet achteraan komt. Ja, u begrijpt dat ik de laatste tijd veel bij u geweest ben, want van dat zenuwlijden, waar ik een tien procent van heb, heeft u misschien wel vijftig procent.

Verleden week, toen donderdag de pijnen schikten en ik naar Jaarsveld reisde om te trachten wat catechisatie te houden, en ik een poosje voor aankomst weer werd aangevallen door pijn, moedeloosheid, bezwaardheid vanwege geestelijk en lichamelijk onvermogen, kwam me als een rechtstreekse boodschap van de hemel in m'n ziel: 'De Heere is met u, gij strijdbare held.' En als ik ooit Abraham verstaan heb, hoe hij lachte in 't geloof, en hoe Sara lachte door ongeloof, dan verstond ik dat toen, en 't was me of ik met Abraham en Sara in m'n rijtuigje naar Jaarsveld reisde. En die waarheid en de Heere in die waarheid is me zo zoet tot heden bijgebleven. Waaruit maar blijkt, dat de Heere Zijn volk geen buitenste woestijn is, noch eën land van uiterste donkerheid. Och, dan moet men eigenlijk samenspreken kunnen, al liggen in al die meer gevoelige en verkwikkende vertroosting en de vaste gangen voor de Kerk niet. 't Is maar een geestelijke lekkernij, een toespijs, het geloof wandelt door alle duisternissen ook zonder gevoel, maar niet zonder vernedering en kracht (...)

Tot hiertoe en nu is het alweer van dinsdag, toen de brief begonnen werd, vrijdag geworden en ik zal zien de brief weg te krijgen, anders komt er nog niets voor zondag. Er is een grote onderbreking gekomen in onze van de zomer gevoerde correspondentie. Ik denk dat de Heere 't alles wil laten overzomer en overwinteren. Amos

zag een korf vol zomervruchten, die zijn plukrijp, meteen eetrijp, goed voor de verdoemenis, maar de Kerk wordt eerst geplukt, afgesneden en dan komt de winter, dan moeten ze goed worden in de weg der verdrukking, rijp voor de heerlijkheid. Er zit in 't meeste van ons doen en laten gewoonlijk wel negenennegentig procent eigen. Als er dan nog maar één procent van de Heere bij mag zijn, dat in 't geloof en de Heere Jezus 't andere erbij gebruiken laat. 'k Vind van binnen voor 't ogenblik geen aanleiding erop terug te komen, het ligt zo veilig in des Heeren hand. 'k Mocht voor enkele weken met veel genoegen 's zondags over Jesaja 56:10 handelen: 'Hun wachters zijn allen blind', enzovoort. Inzonderheid met toepassing op mezelf. Blinde, onwetende, stomme, slaperige, sluimerende hond, die niet bassen kan. En de mensen waarschuwen tegen alle leraars en tegen mezelf allereerst als gevaren in zichzelf, en in onszelf en verkeerd gebruik. En de mensen zaten toch veel aan hun leraar te sterven en veel de Heere in 't eenzame te zoeken, om raad te vragen en toch alles wat de leraars spreken aan het Woord te toetsen, dewijl de drijvers van 't volk maar kinderen zijn, onwetend, eigenwijs, twistgierig enzovoort. En dat is de beste plaats, veel aan dat alles te sterven en de Heere te leven, al is het 't welwezen niet, 't is althans 't wezen en de wortel der zaak. En waar zal in onze dagen 't welwezen gevonden worden? Weer voor 't ogenblik genoeg. 't De Heere overlatende omtrent 't 'wanneer meer'. In elk geval stuur ik u wel een, al is 't maar een enkele letter. Paulus schrijft in Galaten 6:11 van: 'Ziet, hoe grote brief.' 't Was toch maar een kleintje, bij wat wij wel eens gepresteerd hebben. Maar al m'n schrijven is nog geen letter van dat schrijven waard. Die brieven uit de hemel, waren die ons maar dierbaar. En nu, na onze hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw toegenegen vriend, ds. J.H. Koster

Montfoort 5 juni 1930

Beste vriend Jonker,

Folioformaat, dat schijnen grote beloften, doch 't is uit ogenblikkelijke nood. Nu heb ik een poosje om u te schrijven en ziedaar, ik heb geen ander papier dan dit formaat en om de duivel nu geen plaats te geven en voordeel te laten behalen, gebruik ik het. Ja, de drukke correspondentie van verleden jaar is 't niet. Dat doet ook niets ter zake, middellijk vindt dat z'n oorzaak in een voortdurende bedreiging van m'n kwaaltje, de aangezichtspijnen. Bij de minste arbeid komen ze tegenwoordig opzetten en dan wordt alleen het hoogst noodzakelijke werk gedaan en vaak duur betaald.

Onmiddellijk is 't de eeuwige goede Vaderhand, waarin en waarbinnen alles besloten ligt en hier in ondoorgrondelijke wijsheid alles ten beste beschikt. En nu weet ik geen begin en geen eind te vinden, laat ik uw laatste berichtje maar ter harte nemen.

Maandagmorgen, uitnemend; welkom, welkom. De autobus vertrekt uit Woerden acht uur, en één uur kunt u naar Utrecht. U, dat bent u zeker beiden samen, enfin, dat zullen we dan wel zien. Overigens is 't hier in 't zichtbare alles verandering en wij willen zo graag hier en van binnen 't Koninkrijk oprichten en de Heere Jezus op aarde, namelijk in ons hart houden. Doch het is u nut, dat Ik wegga, anders kan de Trooster tot u niet komen. En een wolk nam Hem weg van hun ogen. Verhef U boven de hemelen, o Heere, en Uw Majesteit zij over de ganse aarde.

Oefenende wegen als de Heere Jezus uit de hemelen zelfs weggaat en de wolk is zo nuttig. Denk u de wolk weg, dan was de Heere Jezus voor 't vleselijk oog omhooggerezen en kleiner en kleiner geworden en eindelijk een puntje, en eindelijk verdwenen. Wat zijn er duizend zielen, en ze komen op uit de beloften, weldaden, gaven, gebeden, licht, kennis, gestalte, verhoring, ontmoeting, zoetheid, genieting hebben, tekenen enzovoort, enzovoort. En geef er maar acht op: geen Heere Jezus, geen Vader, geen Hei-

lige Geest; en ze worden bekeerd, getrouw, teder, klaar, verzekerd, verlicht, wetend, hebbend, bezittend, rijk, gerust, bereid tot alles enzovoort, enzovoort. En 't komt al van de aarde en niet van boven. Genadige wolken als de Heilige Geest ontdekt, eigenliefde ontdekt, hoogmoed, eigen, bedrog, vijandschap, duisternis, onwetendheid, twijfel, ongelovigheid, wereldzin. Ja, als de Heere Jezus boven de hemelen vaart, dan is 't of de kerk ter helle vaart. Wat een hel, waar vroeger de liefelijkste hemelen zich openbaarden, en wie kan 't er dan voor houden dat dit hellevaren genaden des Heiligen Geestes zijn. Deze wolk van ontdekking, ontbloting, armmaking, verberging, verlating, bestrijding, aanvechting, verdrukking, beroving, kastijding, wie kan dat begrijpen: de dag is Uwe, ook is de nacht Uwe. De dag aan de dag stort overvloediglijk sprake uit (dit was uw toestand ook in de vorige maanden, toen Gods licht over u scheen en op Zijn eigen werk), en de nacht aan de nacht toont wetenschap (en dit wordt nu uw paadje, voor het toekomstige).

Moet echter het goud niet gelouterd? Moet 't Woord niet zeventvoudig aan de ziel geheiligd worden, geheiligd zevenmaal? Zal niet het eenderde des Heiligen Geestes in het vuur gebracht worden zodat ze als goud zullen uitkomen? Te wassen, toe te nemen in de kennis en de genade van de Heere Jezus Christus. Wie kan dat raadsel raden, dat het door de dood gaat en teruggang in zichzelf. Nu, zegt de duivel, hebt ge uw eerste liefde verlaten, nu zijt ge in een afgezakte stand enzovoort. En dat, wanneer de ziel misschien levendiger is als ooit, doch bedroefd en tegen zichzelf ingenomen en daardoor licht open voor des satans harde beschuldiging, vanwege de kracht der verdorvenheden. Betere genade des Heeren, voortgang, bevestiging, fundering van 't geestelijke leven. Doch God te beminnen om Hemzelf en tegen zichzelf, de Heere Jezus om Hemzelf en tegen en buiten zichzelf, de Heilige Geest om Hemzelf en in weerwil van zichzelf. Gods deugden roemen in zuiverheid, in de onveranderlijkheid, getrouwheid, oneindigheid van al derzelve heerlijkheid. Hoe donker zijn weg is, hoe laag zijn gangen gaan. Gezegende proef-druk, louteringsweg waarin alleen

Gods werk, Gods beproeving het uthoudt. Denk aan Job: alle geld, goede gezondheid verloren, vrouw verloren (want die werd een duivelin), tien eigen kinderen, tien aangetrouwde kinderen, zeg tien of twintig kleinkinderen, in één slag weg en misschien allen in de verdoemenis. Doch dat maakte bij Job geen verschil: de Heere in het geven en de Heere in 't nemen (beter de HEERE in alles) en zo de Naam des HEEREN geloofd.

Och, als 't erop aan komt, weten we na ontvangen genade nog maar zo'n beetje van onszelf af en we zitten er overal duizend keer meer tussen dan alle machten ons kunnen doen geloven, 's Heeren macht uitgezonderd. En nu willen we zo graag hier of daar nog in aanmerking komen, een plaatsje innemen, een veer op de hoed. Maar om nu eens in waarheid onze plaats onder de hemel te verliezen! Niet slechts ter gerechtigheid, maar ook tot heiligmaking en zaligheid en meer te doen door ledigheid dan door werken. Meer rusten dan door aannemen en eerlijk en van ganser harte de Heere Jezus onze plaats te zien innemen, te laten innemen, te gunnen, te zoeken. En zelf terzijde te gaan, zich te verbergen in en achter Hem zich te verschuilen.

Beminlijk Vorst, Uw schoonheid hoog te loven,
Gaat al het schoon der mensen ver te boven.

En zoals 't tarwegraan stervende in 't werk des Heiligen Geestes aan alle vertroetelingen, lekkernijen, dragingen der invallende, voorkomende, begeleidende, achtervolgende zoete waarheden te sterven en met 't eeuwig Woord of eeuwig Evangelie, of eeuwige belofte Gods, waarin Hij Zichzelf aanbiedt, geeft, wegschenkt voor alles, tot alles, in alles, onder alles, boven alles, na alles. En op dat naakte Gods Woord te reizen, alles buiten hem, en toch vrede, goedheid, stilheid, vreugde in hem. Zie, zo geraakt die ik-god zo'n beetje aan kant en zo krijgt hij wat tijd, wat ruimte, wat plaats, wat gelegenheid om niet altijd om zichzelf te draaien en zijn bekeerde staat en vrome stand, maar voor God Drie-enig en voor z'n naaste,

z'n vrouw, z'n kind, Gods kind. En zo vloeit dat voort en gaat dat door. Folioblad genoeg en ook nog wel wat tijd. Doch alweer is het vrijdag geworden en de moed weg. Intussen is alles wel en zijn we in stille afwachting. We hopen tot een spoedig ziens.
Na hartelijke groeten, uw dienstwillige vriend J.H. Koster

- BRIEF VEERTIEN -

Montfoort, 21 augustus 1930

Beste vriend Jonker,

Hoe vaak mijn gedachten al met u bezig zijn, tot schrijven wil het vaak niet komen. En wanneer het al tot schrijven komt, dan blijft het soms half liggen en verdwijnt het in de papiermand. Zodoende is het de vraag, waar dit belanden zal.

En als er een schrijven klaarkomt, dan kan enige verwondering wel eens voorzitten, dat de Heere het deed gelukken. En zo leert men wel eens enkele lessen van het steil afhankelijke leven en leert ervaren dat men een hulpeloze niet is, onmachtig, onbekwaam, gebonden, verleid, afgetrokken, krachteloos, dwalend, verdorven, eigenlievend, gemakzuchtig, hoogmoedig, zonder liefde, ijver, lust, leven, beoefening, vreze Gods, opgewektheid, heiligheid, geloof, hoop enzovoort. In een put van niet te peilen verderf en in een afgrond van ongekende ellende, in een nacht van blindheid en onwetendheid; tastende en niet kunnende vinden.

Vroeger wist men zoveel; zoveel van stellingen, staat, stand, toestand, goed, kwaad, genade, geen genade, leven, dood, wereld, Gods volk. En ach, men kan nu vaak geen a van een b onderscheiden en geen schijn van wezen en God niet van de duivel en geen waarheid van leugen.

Elk woord, elke gedachte, elk gevoel, werkzaamheid, verzuchting wordt bestreden. En wist men dan nog maar door wie, door de duivel of door de afrading van de Heilige Geest.

En ga zo maar door. Hoe gemakkelijk zou het vallen om een grote brief met klachten te vullen, een over-overvloed van klachten. Alleen zou ik niet weten hoe te beginnen, gelijk ik maar zowat ergens begonnen ben. Overal verdrink ik en zit ik in een kuil vol modderig slijk. Als ik u schrijf, als ik opsta, met mijn vrouw, mijn kinderen, mijzelf, mijn gemeente, mijn arbeid, prediking, ganse bediening, nergens grond, nergens vastigheid, nergens vertroosting, zinken, veroordeling, benauwing, verberging, bestrijding, ondergang, onuitsprekelijke ellende, de ellendigste van alle mensen. En dat zeer zeker hierin, dat alle ellende zo koud schijnt als de dood en zo ledig laat als een schroeiende zonnebrand en de ziel zo onaandoenlijk als een stenen muur.

Och, ik geloof niet dat er een is die 't geloven zou, als ik hem mijn ellende vertelde en wat beweegt mij nu toch om er een korrel van uit te spreken. En toch kan ik ook zo laag niet komen of nog lager, van onderen, van onder eeuwige armen van barmhartigheid. En 't heeft nog nooit gemist, of alle onvruchtbaarheid was een vruchtbaar makende bodem voor de heerlijke gezegende bediening der kennis van de Heere Jezus. Wanneer er een ietsje van al die lankmoedigheid voor 't aangezicht voorbij zal gaan, wanneer een paar stralen van dat blinkende aangezicht Gods in Christus, wanneer een weinigje van de openbaring van Gods kunstwerk de ziel zal verkwikken, wanneer ze in al Zijn Middelaarsvolheid Hem enigszins zal genieten en gebruiken, wanneer Hij in gans Zijn raad, wil, heerlijkheid, schoonheid, rijkdom, voor aarde en hemel, voor alles beneden en boven, voor tegenwoordig en toekomstig, voor alle verhouding en ordinantie der kerken begeerlijk en aanbidde-lijk zal wezen, dan wordt het alles bij haar afgebroken. En daar is immers ook niets tegen. Christus vraagt Zijn eer en zo maakt Hij plaats voor Zichzelf. Wij wroeten maar om onszelf er wat bovenop te houden, maar Johannes viel als dood aan Zijn voeten.

Intussen dank voor uw beide brieven. Ik vind het bijwijlen iets groots als er nog enige vriendschap mogelijk blijkt in weerwil van en dwars door alle verwarringen, aftrekkingen, ijveringen enzovoort

van alle vrome vlees.

En dat ondervinden we dagelijks: een ieder weet maar teveel en als we eens niets wilden weten - ik zeg niet - *niets wisten* - maar niets wilden weten, wat zouden we aan wetenschap toenemen. We strijden tegen Rome en ieder heeft zijn eigen paus tegen de leugen en ieder zit er middenin, tegen de geest van onze tijd en ieder wordt er door voortgedreven, tegen afsnijding des haars en zijn eigen sieraad is hem allang met Simson weggenomen en zijn ogen blind. En zo bemerkt hij het niet enzovoort.

En zo is alles weggerukt en verward. En zo is er een geslacht dat rein is in zijn ogen en van zijn drek niet is gewassen, welks tanden zwaarden en welks baktanden messen zijn. Een geslacht welks ogen hoog zijn en welks oogleden verheven zijn, om de ellendigen op aarde en de nooddruftigen van onder de mensen te verteren.

En dat weer niet naar buiten, maar naar binnen toegepast, zoals ik meen dat Van der Groe er een predikatie over heeft: 'Ellendigen en nooddruftigen op de aarde.'

O, als hij maar een weinig waar mag worden, ongeveinsd en onpartijdig mag leren oordelen, de zaken nog nemen zoals ze zijn. Niet gans verblind door de partijgeest en de scheidingszucht mag worden. Enigszins bij zijn hart mag blijven, niet napraten, nadoen, overnemen, maar al is het in een zwak beginsel, enigszins achter de Heere Jezus, slechts de leiding van de Heilige Geest mag volgen. Zie, vriend Jonker, dan zult ge zoveel in uw eigen binnenste, in uw eigen omgeving, kring, gezelschappen, vrienden, gewaarworden. Zoveel aan niet ontdekte, niet vermoede, niet gedachte, niet gekende, niet beleefde, niet beleden, niet gewaargeworden diepte van ellende, dat ge als een afschrapsel en uitvaagsel van allen u bevindt en ook naar buiten ervaren leert. En nogmaals, dan is het mij wel eens groot, als er tot het uitvaagsel nog uitvaagsel toegedaan wordt en bij het afschrapsel nog afschrapsel verenigd wordt.

De Heere schenke ons een eerlijk hart voor Hem, dan worden we de ellendigste van alle mensen en vinden genade in de ogen des Heeren.

Opmerken is beter dan het vette der rammen en gehoorzaamheid beter dan offerande. En dat is misschien ook wel eens wat aanleiding tot mijn niet schrijven. Dat ik mijn vriendschap niet zoek op grond van wat 'eens zijn' of instemming met wat stellingen, beginselen, waar we tenslotte allemaal samen niets van begrijpen, waarin de vrede verstoord en de waarheid niet gezocht wordt.

En dat ik u niet aangenaam wens te zijn in enige ligging, beredenering, vrucht, licht, wetenschap, zodat we ons in onze vleselijke verwaandheid zouden schamen voor een vriend met zulk een afwijking, afdwaling, onheiligheid enzovoort. Maar dat we in het waarnemen van onze oneindige diepe ellende en blindheid, dodigheid, vijandschap, hoogmoed, eigenwilligheid en duizend zaken meer, en in het gemis van alles wat we niet missen kunnen en niet behoorden te missen in de weg van de waarachtige vernedering en sterving aan onszelf. En aan alles te midden van al het verderf iets zouden bespeuren van de heerlijkheid van de Zone Gods. In die dood in te gaan, en in dat Leven, dat bindt als alles breekt. Ons bestaan te verliezen, zalig voor Gods aangezicht te verliezen en in Christus voor God wedervinden.

Nog gisteren had ik een gesprek met een vriend, die zei: 'Ja maar, dominee, dat kan hij dan zo niet bezien.' Ik zei: 'Maar vriend, hoe bezie je dat dan nu, dat je het dan niet bezien kunt.' En hij zwijgt. En zwijgen dat is het beste in onze dagen. 'De rechtvaardige zal zwijgen in die dag, want het zal een boze tijd zijn', zegt de profeet.

O, als we werkelijk eens wisten wat er bij alle kennis die we bezitten van de Heere bij is, wat zou er een klein hoopje overblijven. En als we eens konden zien, wat er van dat, wat we door de Geest leerden *nu heden* in beoefening is, och, och, wat zou het een nachtpitje blijken; indien *dat* nog maar.

En intussen praten, redeneren, bespreken, bepreken we maar als hadden we een voorraadschuur vol. Dwalen intussen verre van ons hart en dus van de Heere. Lopen maar wat in het wilde weg, zijn hele mensen en blussen het leven uit, terwijl we over het leven twisten.

Neem dat puntje nog eens waar u over schrijft, over het leven en waar het gesteld moet worden. 'k Ben verzekerd, dat van de honderd vrienden die ik heb, er niet *een* is die er eenhonderdste van begrijpt als ik het tracht te bespreken en ik ben verzekerd, dat van de honderd vrienden van ds. X. er niet *een* is, die hem vat als hij erover spreekt. En toch praat men wat, voor, na, over, meent wat en weet niets.

Weten die dominees het dan? Welnee, dat weten we niet alleen, maar alleen samen. Dat weten we als de Heere door Zijn lieve Geest de Kerk in eenheid verenigt. En nu kon de ganse Kerk niet verder, tot de *ene* melaatse Mirjam in gunst hersteld en weer opnieuw tot de gemeenschap was teruggebracht. Mochten wij van al die dingen toch niets willen weten, voordat de Heere komt.

Eerst, eerst, eerst samen wederkeren tot de Heere, dan zullen we wat weten. Maar zolang 's Heeren kinderen niet bijeen willen zijn, wil Hij niet in hun midden zijn en wat wijsheid zouden wij dan hebben. En is Hij met de Geest Zijner heerlijkheid, verzegeling, verzekering, heiligmaking, vertroosting in hoofdzaak geweken, al blijft er nog zoveel verborgen ondersteuning hier en daar in verborgen bediening.

En wat zullen en willen wij dan? Wie zal Hem dan aanschouwen als Hij Zijn aangezicht verbergt, hetzij voor een man persoonlijk of voor een volk in het algemeen? Heere, *wij* keren weder tot U. Heere, keer U tot *ons*. Dat is 'ons, wij', niets uitsluitend. Doch wij willen alleen wat hebben en boven een ander verheven zijn. Onze breuk is als de zee en wij springen er als een plasje overheen; en andere heren heersen over ons. O, zagen wij onze schande, wij zouden ons aangezicht niet durven opslaan. Ik geloof, dat de Heere bezig is u dieper in de gracht te dompelen naar de beleving van Heman: 'Want mijn ziel is der tegenheden zat, en mijn leven raakt tot aan het graf. Ik ben gerekend met degenen die in den kuil nederdalen; ik ben geworden als een man, die krachteloos is, afgezonderd onder de doden, gelijk de verslagenen die in het graf liggen, die Gij niet meer gedenkt, en zij zijn afgesneden van Uw

hand. Gij hebt mij in den onderste kuil gelegd, in duisternissen, in diepten', enzovoort. En daar mag zij naar het uitwendige nog wat praten, preken, bezoeken, redeneren, arbeiden, dat alles laat haar koud; haar ziel is er uit weg. Ze mag nog wat schijnen, aan de oppervlakte van het bestaan nog wat roeren, haar ziel ligt ver, ver, ver beneden al dat kerkelijke, kringetjes, gezelschap, godsdienstig beweeg en geroer en heeft er niets mee uit te staan.

Maar dit is de werkelijkheid en de wezenlijkheid van al haar beoefening, dat alles als oordelen op haar ziel ligt. Uw grimmigheid ligt op mij, Gij hebt mij nedergedrukt met al Uw baren.

En waar nog een ander ijvert daar is haar ijver dood. En te midden van duizenderlei stokebranden van binnen en van buiten mist ze de Heere en in de onderste kuil roept ze tot God, Die 't voor en aan haar voleinden zal. En gestorven aan, moe geworden van al het kerkelijk en onkerkelijk en vrijkerkelijk gedoe, gejaag, gewroet, gewurm en gekanker in onze dagen is haar klacht: 'Heere, red mij, eenzame, red Heere en help, help, help. Alle verwachting afgesneden: Gij Heere, Gij alleen.'

En als ze daar in de laagte nog een klacht vindt naast haar klacht, dan klagen ze samen, de eenzame tot de eenzame. En al het andere is onvruchtbaar, de dood, de afwijking. Overal de dood in de pot, de kwaal is dodelijk, de plaag smartelijk en voorwaar: alleen nog in de Heere is Israëls heil. Och, dat mijn Liefste kwame, och, dat Hij kwame. Om Zijn hof te doorwaaien. Och, dat Hij kwame en bezocht Zijn wijnstok als weleer. Och, dat het Hem beliefde Sions gruis nog eens in gunst te aanschouwen. Och, dat Israëls verlossing uit Sion kwame.

Getrouwe Herder, breng ons weêr;
Verlos ons, toon ons 't lieflijk licht
Van Uw vertroostend aangezicht.

Och, dat Hij Zich nog weer mocht ontfermen over ons, gebonden, onteerden, alle sieraad weggenomen, verblinden, eenzamen. En

al ons roeren is met Simson nog maar koren op des duivels molen en voeding voor het rijk des satans en het vlees, peulenschillen en draf van de zwijnen.

Zo loopt dat laag af, zo doe de Heere uw ziel zakken en zinken en Hem verwachten. En waar zullen wij toch anders over spreken, terwijl er geen plaats en terwijl er geen tijd voor is. En mijn ziel is uit alles weggenomen en de verzuchting: Heere, verberg me in Uw hut tegen de twist der tongen.

Gisteren had ik nog enig genoeg uit Hebreëën 11 van Henoeh: '...en hij werd niet gevonden, daarom dat God hem weggenomen had.' Als alles afgebroken is, dan kan ieder en een iegelijk die het wenst alles van haar gewonnen krijgen, cadeau krijgen, op haar hoofd rijden. Och, als de Heere maar kwam.

O, dat had ze na ontvangen genade nooit gedacht, dat de weg zo laag ligt en de stad zo wonderbaarlijk omlaag zou dalen.

Voor enkele weken kwam een vriend op bezoek en deze begon ook al over het 'leven' waar en hoe. 'O dominee', zei hij, 'dat zou ik nu zo gaarne eens willen weten, hoe het daarmee was.' Mijn antwoord was: 'Zodra je de weg begeert te leren kennen om het geheim te leren er nooit meer iets van te willen weten, dan kan ik je misschien een raad geven, maar als je het weten wilt, zoek je dan dood.' En zo maar voort.

En dat is ook al *een* van de oorzaken van mijn weinig schrijven, dat de Heere er zo in gemist wordt en dat de prullenmand er te goed voor is. Edoch, nu er nog een ietsje gang in gekomen is en enige opening om iets uit te drukken, vermoed ik, dat er ook bij u wat gedruis van watergoten is en baren, die over u heengaan; hetgeen uit uw schrijven blijkt. En daarom gaat dit ellendige schrijven maar in zee als een geklaag van een roerdomp of steenuil der wildernissen. De Heere maakt het bovenmate en altijd goed, neen, daaraan ontbreekt het niet, onveranderlijk. Dat is soms de blijdschap door en onder en over alles heen, dat er van al onze ellende bij de Heere niets gevonden wordt.

't Beste is, denk ik, als het u lust, dat ge bijvoorbeeld in september

eens komt kijken, bijvoorbeeld na uw verjaardag. Want ik weet, omdat alles even goed is, het goede niet te noemen, want er is geen uitzondering en waar zal ik dan uitzondering voor maken. Of dat mijn vrouw het zeer goed maakt? Naar omstandigheden, zoals voor ons vijftal met alle goed en kwaad. Kom bij gelegenheid maar eens zien en in al die zaken liggen maar teveel de peulenschillen, waarmee de ziel zich voedt, terwijl de Heere geweken is.

Uw berichten waren ook goed, althans zonder uitzondering aangemerkt. Mocht het ons voordeel brengen en het nut der onderdrukking recht bekend zijn. En hoe gaat het met mevrouw Paauwe? 'k Denk, dat het eenzame en het geweld des honds de dominee bekende zaken zijn. En laat ik nu maar eindigen, waar geen einde is. Eeuw in, eeuw uit.

Na alle hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw u toegenegen vriend, J.H. Koster

- BRIEF VIJFTIEN -

Montfoort, 12 september 1930

Beste vriend Jonker,

Morgen de dag van uw verjaardag en ik zet me u een teken van leven te geven. Ja, ik zeg misschien wel te veel: een teken van *leven*, terwijl de dood zo in ons heerst en wij er middenin liggen. Dus weer een jaar voorbij; wat voorrechten, wanneer we wezenlijk in de doding des vleses iets van deze nuttige lessen leren mogen en op, over en in alles de vergankelijkheid, verwelkelijkheid, de broosheid, verderving en ongenoegzaamheid vinden. Och, als we aan 't rekenen gaan, wat zijn we dan reeds oud. Gesteld al komen er nog een twintig jaartjes bij, wat is nu twintig jaar, een schaduw, die ras verdwijnt. Wat zijn we dan toch al dicht bij de eindpaal en 't laatste station komt al hard in 't zicht. Sterven, dat is alles verlaten, opgeven, verliezen, loslaten, achterlaten. Dat is alleen te staan en

ter zaligheid alleen, alleen, alleen de Heere te kennen. En wat zal dat spoedig wezen. Waartoe dan nog te hangen aan datgene wat zo gauw tot smart zal zijn, indien 't niet verloren is. Waarom te toeven, te teuten, op te houden uit te stellen en met zwijnendraf zich wat te verzetten. Wat dadelijk, kordaat, vastbesloten bij de verloren zoon: en hij stond op en ging tot de vader.

Lot toefde, maar de ontfermingen Gods over hem leidden hem onwederstandelijk tot de zaligheid. Ik wens u op uw verjaardag veel de dood op bezoek, bediend door 't leven, want de wereld sterft de dood en Gods kind beleeft hem. De laatste weken is mij dit al veel een zoete oefening. O, hoeveel en vaak de dood me nabij is, die trouwe, dierbare, ernstige, secure vriend; op bed, in m'n eenzaamheid, in m'n rijtuigje. Hij is nog enigzins koel en och, hoe vaak ik m'n armen naar hem uitstrek, hij trekt zich veel terug, en toch lieflijke zaken: alles te zien ontvallen en aan de Heere alleen te gewennen. Alles te verlaten, te verliezen en de Heere alleen te zoeken en geduriglijk naar Hem uit te gaan in de wijken en straten en zich aan Hem te verbinden in de ordinantiën van het eenzaam overpeinzen van Zijn getuigenis, het eenzaam bidden, het eenzaam spreken, het eenzaam klagen. Verlaat uw volk en uws vaders huis, zo zal de Koning lust hebben aan uw schoonheid. En opdat we de dood als dat dagelijks sterven en zoete vrucht niet tezeer zouden beminnen, trekt hij zich terug, houdt zich koel en veraf en dan is 't weer eens het allerbeste, hoogste, aangenaamste gezelschap van allen, die er zijn en van alles wat er is. Zo komt bij het afnemen der vrucht opnieuw de noodzakelijkheid en dierbaarheid en heerlijkheid van de Heere Jezus.

Want dat is een geheim: te sterven *aan* het sterven, de dood *op* de dood te schrijven, z'n verloochening te verloochenen, want in niets kan ze voor God bestaan als alleen in haar volheerlijke Middelaar.

En dan komt de Heere Jezus, in Wie ze de Vader goed is zoals ze is; bij alle gebrek aan vrucht, ellende in de heiligmaking, oponthoud in de vordering; zo is ze zalig, zoals ze hier is. Zo is 't nu beter voor

de ziel, met alle ellende, dan in de hemel, want was op 't ogenblik, naar des Heeren eeuwige wijsheid, de hemel 't beste, dan schonk die wijsheid de hemel, maar nu is 't kruis 't beste en de strijd. En daarom is 't kruis en de verdrukking en dit hier voor 't ogenblik beter dan de hemel. Zo tot z'n niet weder te keren. Zonde en schuld en alles weggenomen en zalig in z'n niet te verkeren en Christus alles en in allen.

Toen eergisteren iets van de kracht der beoefening van dat geestelijk sterven week, kwam me zo onderwijzend en zalig te binnen, dat bijna laatste woord van de Heere Jezus tot de Laodicezen: 'Die overwint, Ik zal hem geven met Mij te zitten in Mijn troon, gelijk als Ik overwonnen heb en ben gezeten met Mijn Vader in Zijn troon.' En dat niet met toepassing op de overwinning van de triomferende Kerk, maar dat met betrekking tot de overwinning van de strijdende Kerk, want dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk van geloof. Zo de Heere Jezus gezet voor des Vaders aangezicht op de plaats der Kerk. Voor die Kerk en aan die Kerk en in die Kerk vervullende des Vaders raad en alle macht Hem gegeven. Voorspoedig zal dat welbehagen door Zijn hand voortgaan, besturende, regerende, beschermende, bewarende, onderwijzende, ondersteunende. Zo eeuwig werkzaam, volmaakt, heerlijk, welbehaaglijk. Och, hoe verdwijnt daar alle belangstelling in dat opgejaagde stof van christelijkheid en beweging en actie en strijd en onchristelijkheid. 't Is maar stof van Hem bewogen en zelf is ze maar een niet in dat grote, eeuwige gebeuren en een bestuurd stofje in dat groot heelal. O, die heerlijkheid van Christus, naast Hem op Zijn troon gezet te worden om Zijn heerschappij in Zijn eeuwig Koninkrijk gade te slaan en goed te keuren en bijval te betuigen en eerbiedig aan te heffen.

Hij geve u naar uw wens te ontvangen. Geluk in al uw daden. Wat zit de Kerk zacht op die tronen, wat een gemakkelijke troonzetels, wat een wonderlijk aangenaam verwijlen. En nog nooit heeft m'n ziel met zulk een vergenoeging dat versje gezongen uit Psalm 113, als enigzins ingeleid in deze weldaad:

Wie is aan onzen God gelijk,
Die armen opricht uit het slijk?
Nooddruftigen, van elk verstoten,
Goedgunstig opheft uit het stof?
En hen, verrijkt met eer en lof,
Naast prinsen plaatst en wereldgroten?

En dat alles alleen en zuiver eenzijdig genadewerk. Nergens te kunnen uit- en nergens te kunnen inkomen en de getrouwe bearbeiding van hemelse genade nog te mogen ervaren en gewaarworden. Soms heb ik enig gevoelen alsof er enige lente in aantocht is en alsof de Heere enigszins blaast in de dorre doodsbeenderen. De laatste week ontmoette ik twee van Gods volk, onder gelijke bearbeiding als de eigen ziel, die noodzakelijkheid van alles te verlaten en de Heere Jezus te volgen en enigszins de beoefening daarvan in 't eenzame te bezitten.

Ach, ons dwaalzieke hart, afgetrokken uit die zalige gemeenschap; vervuld met schrijvers, kinderen Gods, standen, gewaarwordingen, bevindingen, wroeten in 't eigen ingewand. Doch zalig wie dat alles eens achter zich mag laten als een Sodom en Gomorra van tegen-natuurlijke zelfstreling, voor een waarachtig ogenblik van, voor, onder en bij de Heere te verkeren. Een ietsje van enige achting voor 't getuigenis als de stem Gods en niet eens mensen. Enig waar verkeer met de hemel in vasten en bidden, zonder 't welk dit geslacht van verkeerde en boze geesten niet uitgaat, enige ogenblikken van waarachtige innerlijke en uitwendige afzondering. Wat was dat schoon van die oude christen, waar u over schreef, die u plaatste voor deze heerlijkheid van de Eniggeborene des Vaders, want alleen in Hem zal zich welgelukzalig noemen en roemen het ganse huis Israëls. En zo zou erover veel te schrijven zijn, wat ik om des tijds wille niet doen zal en kan, wanneer deze tenminste 13 september bij u arriveren zal.

Want ik ben aan u schrijvende, terwijl bezoek op zich wachten laat, dat dus elk ogenblik komen kan. Er is meer in, waar ik nog wel

graag iets op zou willen antwoorden, doch misschien dat we elkaar van aangezicht tot aangezicht binnenkort hopen te ontmoeten.

Aanstaande week is bezet, dan denkt mijn vrouw een dag of tien naar Friesland te gaan, om begin oktober terug te komen. Ik hoop u dan nog wel te schrijven en dat alles onder voorwaarden van het onvoorwaardelijke.

En hoe gaat het met vrouw en zoon? De verjaardag zal misschien wel zeer gemengd gevierd worden. Mocht vreugde en droefheid dan nog eens samenstemmen in éne zin. Van ons beiden u tezamen dan van harte gefeliciteerd; dat is om verder uit te zoeken.

En na allen hartelijke groeten aan u tezamen.

Uw u dienstwillige vriend, ds. J.H. Koster

•